

NOVA SAMOUPRAVA

Izhaja vsakega 15. v mesecu.
Naročnina do konca leta 1928
20 Din.
Številka pošto-čkovnega urada
Ljubljana 12.592.

Glasilo gospodarstva, prosvete in politike.

Uredništvo in upravnništvo:
Kočevje št. 18. - Telefon št. 5.
Oglasi: mali beseda 2 Din, sicer
po dogovoru.
V uredniškem delu vrstica 10 Din.

Vsebina: † Stepan Radić. — Kellogov pakt in obnova angleško-francoskega sporazuma.

† Stepan Radić.

V noči od 8. na 9. avgusta t. l. je ob polnoči iz katedrale Sv. Marka turobno zadonel veliki zvon — isti, ki je leta 1575 pel poslednje slovo v mukah na Markovem trgu se zvijajočemu Matiji Gubcu. Naskoro so se mu pridružili manjši tovariši iz obeh zvonikov, njim pa vsi zvonovi iz vseh cerkva hrvatske prestolice. Njih jok, cvilenje, zavijanje z zamolklimi glasovi velikih zvonov s Sv. Markom na čelu so se sredi temne noči zlili v pretresujočo simfonijo žalosti, spremljano od solz in vzdihov celokupnega meščanstva, v oznanilo neverjetne vesti, da je pravkar izdihnil plemenito svojo dušo največji sin hrvatskega naroda, največji Jugosloven, Stepan Radić, nekronani kralj Hrvatov in politični voditelj naprednih Slovencev ter velikega dela prečanskih Srbov.

Vsak se tako veliki človek se zamore udejstvovati le v okvirju, ki mu ga postavljajo realne okoliščine vsakdanjega življenja kot rezultante najrazličnejših komponent preteklosti in sedanjosti. Te določijo povprečnemu človeku takorekoč brez njegove vednosti in zavesti usodo, pravec in cilj življenja, kateremu dajo i vsebino i obliko. Korektore, ki jih povprečni človek izbojuje proti tem nevidnim silam, so tako minimalne, da so iz vidika celote komaj opazljive ali pa sploh ne. Bistvo velikega moža pa obstoji v tem, da zbere vse komponente v svoji roki in da tako pridobljeni in obvladani rezultanti on sodoča smer. Do tega cilja je dospel Julij Cezar v trenutku, ko je padel pod bodali Bruta, ta cilj so dosegli Oliver Cromwell, Peter Veliki, Napoleon I., Bismark, v povojni zgodovini razni diktatorji, med Srbi Nikola Pašić, a med Hrvati Stepan Radić. Toda dočim je večina navedenih velikih mož dosegla ta cilj s silo, ne izbiraje sredstev in poslušujoč se prelivanja krvi kot najuspešnejšega sredstva za oplašitev in odstranitev konkurentov in nasprotnikov, je dosegel Stepan Radić ta cilj z močjo ideje, besede in osebnega zgleda, s sintezo vseh idealnih stremljenj človeštva, katero je, oplojeno z nacionalno idejo Hrvatstva, globoko vsejal in zasadil v svoje triinpolmilijonsko hrvatsko ljudstvo. V tem leži bistvena razlika med Radićem in drugimi velikani, predvsem državniki, katerim je stala na razpolago oborožena državna sila, dočim je razpolagal Radić le s tehniko besede, peresa in vzgleda.

Ideje, ki jih je zasadil v srca hrvatskih mas, da sem najpreje človek — humanist — potem svoboden človek, nato pravičen človek in šele na to Hrvat, Srb, Slovenec, Nmec, Madžar itd., so večne. In če sem pravičen, bom tudi složen, a kot pripadnik svojega ljudstva, kateremu se imam zahvaliti za svoje življenje, za katero se mu imam oddolžiti z dosego celoti koristnega cilja, moram priznati logično tudi neki red, to je disciplino in organizacijo.

S tem svojim uspelim idejnim, humanim, prosvetnim in organizatornim delom je postal Stepan Radić apostol in Mesija svojega ljudstva.

Interesantna je metoda, način Radićevega delovanja. Kot vsi možje nad povprečjem tako tudi Radić ni našel umevanja za svoje ideje pri inteligenci, tem solidnem branitelju in prežvekovalcu realno danega in izročenege. Vsled tega je moral z bratom Antonom in svojo ženko Marženko — inteligentno in podjetno Čehinjo — sam tja, kamor ga je kot sina skromne kmetijske hiše vleklo srce — med kmete, med doslej od inteligence in aristokracije kot vladajočih slojev zaničevane »mužike«, priproste hrvatske seljake. Vsled tega je bil tudi sam od sterilne, lene inteligence zaničevan. Ker pa je budil »mužika«, doslej mirnega podložnika in hranitelja svojih gospodarjev in izkoriščevalcev, je bil seveda oglašen za revolucionarja. Kot tak je moral stradati, iti pogosto v ječo, še več pa v policijske zapore. Zdi se pa, da je ban Tomašević, nositelj srbsko-hrvatske opozicije v Saboru, žnjim simpatiziral, ker je na Radićevo pobudo dosegel razširitev volilne pravice od 48.000 na 200.000 — volilcev. To je Radiću pri volitvah v Sabor vrglo od 16.000 volilcev devet mandatov, ki so se pa pri prihodnjih volitvah — 1914 — vsled pritiska vladajoče srbsko-hrvatske koalicije, proti kateri je bil Radić v Saboru v opoziciji, stopili, navzlic 17.000 volilcem le na tri mandate, s katerimi je stopil leta 1918 v prevrat. Kot predstavnik Hrvatske in Slavonije nasproti Beogradu je naravno nastopila v tej dobi srbsko-hrvatska koalicija, ki je imela ogromno večino v Saboru in ta je v zvezi s Slovenci, Dalmatinci itd. ustanovila tudi Narodno Veče, ki je že po svoji sestavi pritisnilo Radića v opozicijo. Ker je Radić tudi v tem času propagiral vladajoči gospodinj na Hrvatskem nevarne ideje enakosti itd., je moral tudi v Jugoslaviji ponovno v večmesečno ječo. To je bila velika kratkovidnost vladajočih, v državi, v kateri je bila že z mirovnimi pogodbami zajamčena enaka volilna pravica in ustavni režim, je zagovornik pravic malih ljudi moral priti na površje. S tem so ga obdali z aureolo mučeništva, prepričali mase o njegovi odkritosrčnosti ter podžgali privržence in maso za Radića in njegove ideje, kar so potrdili tudi jzidi ponovnih volitev. Radić je postajal vedno močnejši, dokler ni postal absolutni gospodar nad Hrvati, na kar se mu je pridružila skoro vsa inteligencea. Ko pa je bil 20. junija t. l. izvršen na njega atentat v beograjski Skupščini, so Hrvati Neradičevci takorekoč izginili in pridružil se mu je pa tudi ves hrvatski episkopat. Tako je umrl Radić na višku svoje moči, slave in mučeništva, kateremu je beograjski atentat v zvezi s prejšnjimi preganjanji, stradanji in zapori postavil odgovarjajoč zaključni člen v verigi.

Radić kot odločen in dober Slovan ni šel samo za edinstvom Srbov, Hrvatov in Slovencev, ampak tudi Bolgarov, toda za enakopravnim državnim edinstvom, v katerem bi bilo izključeno izkoriščanje enega plemena v enostransko korist drugega. Vsled tega so

se njegovim stremljenjem pridružili tudi napredni Slovenci pod Pučjem in Žerjavom ter velik del prečanskih Srbov pod Pribičevićem, bivšim voditeljem srbsko-hrvatske koalicije v hrvatskem Saboru.

Pravi voditelj ljudstva ga ne zbere samo v politični stranki, ampak ga mora znati na podlagi stranke organizirati tudi v višje internacionalno priznane organizacijske edince. To je predvsem v lastni državi. Stepan Radić je to razumel in hotel; v ta namen je celo proglasil mirotvorno čovečansko hrvatsko republiko. Radić je bil preinteligenten, da ne bi uvidel, da je to nemogoče; prevelik je bil že prestiž in moralni kapital srbskega dela našega naroda, a žive tvorne sile naroda so med tem obrazovale že novo skupno in naravno državno tvorbo Srbov, Hrvatov in Slovencev. Da je Radić smatral proklamacijo hrvatske republike bolj za demonstracijo kot za resen stvar, dokazuje okoliščina, da je kmalu nato prav lahko prekoračil Savo in stopil na beograjska tla, priznavši vidovdansko Ustavo, za katero niso v ostalem glasovali niti Hrvati niti Slovenci po svoji večini, ampak le po manjšini.

Dedščina, ki jo zapušča Stepan Radić, je neocenljiva; zrcali se predvsem v uveljavljeni enakosti vseh slojev hrvatskega naroda kot prvem cilju Radićevega delovanja, v krepki zavesti solidarnosti in enotnosti hrvatskega plemena, združeni v enotni politični organizaciji, ki gre za ciljem uveljavljenja hrvatstva v skupni državi, v zavesti potrebe skupnosti in solidarnosti s Srbi in Slovenci, pa tudi z drugimi Slovani, ter v krepkem zasidranju najvišjih kulturnih idej človeštva v srcu hrvatskih narodnih mas, s čimer je postavil Radić svoje ljudstvo v vrsto zapadnoevropskih demokracij, vsled česar pomeni Radić za Hrvate normalni napredek najmanje ene generacije.

In s tem si je postavil večni spomenik, ki bo trajal tako dolgo, dokler bo zyenelo hrvatsko in slovansko ime v kulturnem in političnem svetu.

Večnaja mu pamjat! Dr. S.

Kellogov pakt in obnova angleško-francoskega sporazuma.

(K osvetlitvi svetovno-političnega položaja.)

S podpisom mirovni pogodbe so se svetovne velesile razšle po svojih interesih. Na tem dejstvu v jedru ni Društvo Narodov kot skupni organ vseh narodov sveta za očuvanje miru ter civilizatornih pridobitev ničesar spremenilo. Nasprotno je neredko prevladoval vtis, da je navidezno najvišje sodišče sveta vstvarjeno le zato, da zavarava naivne. Isti vtis so napravljale številne konference za razorožitev ter omejitve oborožene sile posameznih narodov na kopnem in na morju. Številke vojnega ministrstva v proračunih posameznih držav so vsako iluzijo že v jedru ugušile. Ta vtis je še pojačevala konkurenca posameznih velesil za naklonjenost povišne

Nemčije, pa tudi Rusije; zlasti prve. Zakaj, je bilo jasno. Iz te tekme se je najpreje rodil Lokarno; mesto tekme velesil naj bi nastopila medsebojna solidarnost z Nemčijo, katero se je zopet priznalo kot skesanega grešnika za enakopravnega člana, čeprav po kesu ni bilo niti sledi. Na tej podlagi pa so zavzele nato zmagojuče velesile sveta nasprotno stališče do Rusije; ignoriranje in oviranje Rusije vsled sovjetske njene vladavine je postalo vodeče načelo.

Vse to lepo soglasje diplomatov pa ni spravilo interesnih nasprotij posameznih držav iz sveta. Nasprotje med Japonom in Ameriko na eni, ter Japonom in Anglijo na drugi strani je ostalo nerešeno ter bo vsled prenatrženosti in podjetnosti Japoncev prišlo preje ali sleje do eksplozije. Medtem se je Amerika in njen dolar pred nosom Anglije krepko vsidrala pri novi nacionalni kitajski vladi v Nankingu. Enako je pridobila Amerika silno na vplivu v Evropi z milijonskimi dolarskimi posojili premaganim in obnovljenim oziroma novim državam. Dolar je tudi poživil in oplodil nemško povojno industrijo ter vsvaril s tem ponovno Angliji hudega konkurenta v industriji. Razpad je prišel tako daleč, da je Društvo Narodov samo izreklo načelo takozv. regionalnih paktov, to je vsak naj uredi pogodbeno interesna nasprotstva s svojimi sosedi in konkurenti kot ve in zna.

V tem okvirju je tudi Francija predlagala Zedinjenim državam S. A. pogodbo o medsebojnem nenapadanju in za slučaj konflikta obvezno razsodišče. Pri tem pa je državni podsekretar Unije iznenadil Francoze s predlogom, da se sklene za vse države sveta obvezen dogovor, s katerim naj se prežene vojna kot mednarodno priznana politično in zadnje sredstvo posameznih držav in da se jo nadomesti z obveznim razsodiščem. Za vse to bi garantirale svetovne velesile, vštevši Unijo, ki bi nepokorneže ali celo napadalca kaznovala z združenimi močmi ter ponovitev kaj podobnega izključile. Pri podrobnejši razpravi je Kellog priznal upravičenost obrambe z orožjem, na kar so dale pristaneke na ta pakt že skoro vse države sveta. Te dni bi se imel v Parizu izvršiti podpis. Seveda brez Rusije, katero se je brisantno odklonilo.

Preden pa je do tega prišlo, je iznenadila svet vest o obnovi angleško-francoskega sporazuma, zveze torej, ki je izpeljala in dobila svetovno vojno ter v jedru ustvarila mirovne pogodbe. Vsebine te pogodbe se ne pove, toda za njeno dalekosežnost govori dejstvo, da pri manevrih francoske armade ne sodelujejo le angleški štabni častniki, ampak tudi angleška armada. Na tleh Francije seveda.

Ta obnova dokazuje, da so se v poslednjih mesecih svetovne politike pojavili na obzorju dogodki, katerim predvidoma Kellogov pakt, ki se ga bo seveda najbrže vseeno podpisalo, ne bi bil dorastel. Ako vzamemo na eni strani v obzir Italijo z njenim imperijalizmom proti še vedno nekoliko labilnemu Balkanu, na drugi strani priključitveno gibanje Nemčije in Avstrije, s čimer bi bila ogrožena čehoslovaška in poljska samostojnost, ter Rusijo v zvezi z gotovimi podzemnimi vezmi z Berlinom, smo najbrže zadel v črno. Intimna zveza med Londonom in Parizom daje najrealnejše jamstvo za stabilizacijo in obdržanje stanja in mej kot so jih ustvarile mirovne pogodbe, pa tudi za kolonialno posest. Za kakšne avanture ne pripušča mesta.

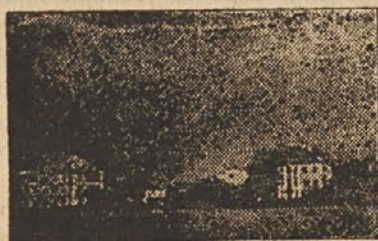
In v tem leži v tem sporazumu ogromen.

odločen svetovnopoličen pomen, ki velja tudi za nas, Jugoslovane. —ic.

Izdajatelj in urednik: Ferdo Jonke, Kočevje.
Tiskarna »Slovenija« v Ljubljani, Wolfova ul. 1.
Predstavnik za tiskarno: Alojzij Höfler v Ljubljani.

**Razširjajte
,NOVO SAMOUPRAVO'**

Posojila
v poljubni višini od 8—11% na menice in posestva.
Izpeljana v 8 do 14 dneh, eventualno tudi v 24 urah. Naslov pove iz prijaznosti uprava tega ilsta.

DIJAŠKI DOM Kočevje.

Največji srednješolski tovrstni internat Jugoslavije.

Sprejema le dijake, ki so vpisani na Državni realni gimnaziji v Kočevju.
Pod vodstvom aktivnih srednješolskih profesorjev.

Celoletna kompletna oskrbnina Din 6750.—.

Lastna ekonomija, — Lastni vrtovi. — Igrišča. — Sport. — Radio. — Strogo razdeljen čas za zabavo in učenje.

Zahtevajte brezplačen prospekt. ★ Telefon št. 11.

Zobni atelje

BORIS BAN, Kočevje

vis à vis župne cerkve, hiša tvrdke PETER PETSCHÉ

izvršuje solidno in zanesljivo vsa v zobotehnično stroko spadajoča dela.
Vsak delavnik od 8. do 12. in od 2. in 5. ure, ob nedeljah od 8. do 12. ure.

Zlate, srebrne, porcelanaste in cementne plombe, zlate mostičke in krone,
umetno zobovje, čiščenje zob, pritrjevanje, obnova.

CENE IN DELO BREZ KONKURENCE!

5° Mestna hranilnica v Kočevju

Uradni prostori so v Gradu Trg Kralja
Petra Osvoboditelja.

Uradni dnevi vsak dan od 8. do 11. ure dopoldne
in ob sejmih od 8. do 12. ure dopoldne.

Stanje vlog dne 31. dec. 1927:
Din 17.171.669:18

Obrestna mera za hranilne vloge (brez
odbitka rentnega davka 5%.
Obrestna mera za hipoteke 8%.
Obrestna mera za menice 12%.

Zadružna gospodarska banka d. d., Ljubljana podružnica Kočevje, Ljubljanska cesta.

Centrala Ljubljana.

Delniška glavnica in rezerve: nad 16.000.000 Din.
Vloge: nad 250.000.000 Din.
Promet: nad 11.000.000.000 Din.

Podružnice: Celje, Djakovo, Kočevje, Kranj,
Maribor, Novisad, Sombor, Split, Šibenik.

Ekspozitura: Bled.

Nakup in prodaja valut in deviz
po dnevnem kurzu.

Vloge na tekoči račun in na hranilne knjižice
proti ugodnemu obrestovanju.

Menični eskont, Lombardiranje
vrednostnih papirjev.

Nakazila v tu- in inozemstvo najhitreje in najceneje.

Kulantna provedba vseh bančnih poslov.